

POMOC V HMOTNÉ NOUZI

zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi

§ 1

Zákon upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek osobám, které se nacházejí ve stavu hmotné nouze a to prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi:

- **příspěvek na živobytí**
- **doplatek na bydlení**
- **mimořádná okamžitá pomoc**

Odvolává se na čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (kdo je v hmotné nouzi, má nárok na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek).

- Zaručuje také každému právo na poskytnutí **sociálního poradenství**, vedoucí k řešení hmotní nouze nebo jejímu předcházení. Praktické poskytování však řeší nově přijatý zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách

Dávky nahrazují stávající dávky sociální potřebnosti (doplnění do životního minima, příspěvek na výživu, jednorázové příspěvky pro rodiny s dětmi apod.)

Podmínkou dávek je **hmotná nouze**

Orgány pomoci v hmotné nouzi § 6

- *pověřené obecní úřady* - přenesená působnost
- *obecní úřady s rozšířenou působností* - přenesená působnost
- *krajské úřady*- přenesená působnost
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí*

Hmotná nouze - stav, kdy příjmy občana po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahují částky na živobytí a přitom si občan vzhledem k svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů příjem zvýšit vlastním přičiněním nemůže.

Nově lze za osobu v hmotné nouzi považovat také osobu, kterou postihne vážná mimořádná událost

Posouzení skutečnosti, zda osoba nebo společně posuzované osoby se nacházejí v hmotné nouzi, je složité. Systém bude plně zajištěn jednotným softwarovým vybavením, které umožní jednotně postupovat v celé republice jak při posuzování stavu hmotné nouze, tak i při výpočtu jednotlivých dávek pomoci. Proto je nutné věnovat pozornost věcnému výkladu zákona.

Situace, kdy se nachází osoba v hmotné nouzi § 2 odst 2:

1. jestliže její příjem (P) a příjem osob společně posuzovaných (Posp) po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (PNB) (§ 9 odst. 2) **nedosahuje** částky na živobytí (§ 2) $P + Posp < \text{ČŽ}$
2. příjem sám nebo spolu s příspěvkem na živobytí (po odečtení přiměřených nákladů na bydlení) **dosahuje** částek živobytí, **ale nepostačuje** k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení $P + P\check{Z} = \text{ČŽ}$
3. osoba **nesplňuje podmínky**, ale s ohledem na nedostatek finančních prostředků jí **hrozí vážná újma na zdraví**

Situace, kdy může být osoba považována za osobu v hmotné nouzi § 2 odst. 4-6:

1. **vážná mimořádná událost** (živelní pohroma, požár, ekologická nebo průmyslová havárie)
2. **chybí dostatečné prostředky**
 - a) k úhradě nezbytného jednorázového výdaje

- b) na úhradu nákladů spojených s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé povahy, základní vybavení domácnosti, odůvodněné náklady související se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte

3. **ohrožení sociálním vyloučením:**

- a) propuštění z výkonu vazby
- b) po ukončení léčby chorobných závislostí propuštění ze zdravotnického zařízení, psychiatrické léčebny, léčebného zařízení
- c) propuštění ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy, nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, resp. v 19 letech
- d) je osobou bez přístřeší
- e) je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby

Kdy občan není v hmotné nouzi § 3:

- 1. **není v pracovním nebo obdobném vztahu**, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není veden v evidenci uchazečů o zaměstnání
- 2. **je veden v evidenci uchazečů** o zaměstnání déle než 12 měsíců, nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti a **odmítne** bez vážných důvodů veřejně prospěšné práce či krátkodobé zaměstnání
- 3. prokazatelně **neprojevuje dostatečnou snahu** zvýšit si příjem vlastním přičiněním
- 4. **osoba samostatně výdělečně činná**, jejíž příjem (po příslušném odpočtu) nedosahuje částky živobytí, protože se **nepřihlásila k nemocenskému pojištění** (nově zařazeno)
- 5. **rodiče, kteří neplní řádně svoji rodičovskou zodpovědnost** v souvislosti s povinnou školní docházkou, pokud počet neomluvených hodin v základní škole přesáhl 26
- 6. nastoupil **výkon trestu** odnětí svobody
- 7. **je umístěn k celoročnímu pobytu** v ústavu sociální péče nebo obdobném zařízení
- 8. **je umístěn** ve zdravotnickém zařízení ústavní péče nebo obdobném zařízení a to **po celý měsíc**

Hodnocení příjmu pro účely hmotné nouze § 9

Některé příjmy se započítávají zčásti, některé plně

- 1. **70 % :**
 - a) příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky po odečtení daně z příjmů a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění
 - b) mzdové nároky vyplácení úřadem práce
- 2. **80 %:**
 - a) dávky nemocenského pojištění
 - b) podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci
- 3. **100 %:**
 - všechny ostatní započitatelné příjmy podle zákona o životním a existenčním minimu (§ 7) s výjimkou příspěvku na živobytí

Rozhodné období pro zjišťování příjmu: od 1.1.2007 období **tří kalendářních měsíců**, předcházejících měsíci, v němž byla uplatněna žádost o dávku. Pokud by však podstatně poklesl příjem, považuje se za rozhodné období **kalendářní měsíc**, v němž byla podána žádost o dávku.

Přiměřené náklady na bydlení

Dle § 9 odst. 2 - za přiměřené náklady se považují skutečné náklady na bydlení, nejvýše však do výše 30 % a v Praze do výše 35 % příjmu osoby nebo společně posuzovaných osob. Odkazuje se při pojmu "skutečných" na § 34, ale zde se vymezuje pojem "odůvodněných". Jde o technickou chybu, kterou zřejmě odstraní novela zákona. Je proto nutné do doby nápravy považovat za skutečné náklady odůvodněné náklady.

Odůvodněné náklady na bydlení § 34

Zákon vymezuje co se započítává do těchto nákladů. Nejde o skutečné náklady na bydlení. Výše nájemného, která je součástí odůvodněných nákladů, je limitována výší tzv. cílového nájemného, které je stanovováno.

Do odůvodněných nákladů na bydlení se započítává:

- a) nájemné až do výše cílového nájemného
- b) úhrada služeb spojených bezprostředně s užíváním bytu
- c) spotřeba energie ve výši obvyklé v místě

Živobytí osoby a živobytí společně posuzovaných osob

Živobytí - určitý rozsah základních biologických, psychických a sociálních potřeb zabezpečujících základní životní podmínky osoby.

Částka živobytí osoby (ČŽ) - výše finančních prostředků, které osoba k zabezpečení základních životních podmínek potřebuje § 24.

U jednotlivých osob se liší. Výchozí úroveň pro její stanovení:

- a) **nezaopatřené dítě** - částka životního minima, případně zvýšená podle § 9, vyžaduje-li zdravotní stav dietní stravování (D)
ČŽ = ŽM + D
- b) **osoby starší 65 let, starobní důchodci, plně invalidní důchodci** - existenční minimum (EM) snížené o polovinu rozdílu mezi životním minimem a existenčním minimem popřípadě zvýšené o částky uvedené v § 26 až 31(Z)
ČŽ = EM + 1/2 (ŽM - EM) + Z
- c) **ostatní osoby** - existenční minimum popřípadě zvýšené o částky uvedené v § 26 - 31
ČŽ = EM + Z

Částka živobytí společně posuzovaných osob činí součet částek živobytí osob, které jsou osobami společně posuzovanými.

Schopnost zvýšit si příjem vlastním přičiněním §11 odst. 2

Zvýšení příjmu vlastním přičiněním se rozumí zvýšení příjmu:

1. vlastní prací § 12

nezkoumá se:

- a) osoba starší 65 let
- b) poživatel starobního důchodu
- c) plně invalidní
- d) rodič pečující alespoň o 1 dítě do 4 let věku příp. i starší
- e) osoba celodenně osobně a řádně pečující o osobu, která je na závislá na péči jiné osoby
- f) nezaopatřené dítě
- g) osoba uznaná dočasně práce neschopnou

2. řádným uplatněním nároků a pohledávek § 13

3. prodejem nebo jiným využitím majetku § 14

nevyžaduje se: § 11 odst. 4

Aktivizační plán § 19

Směřuje ke zvýšení možnosti osoby řešit stav hmotné nouze. Vypracuje ho příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi na základě zjištěných skutečností s osobou v hmotné nouzi. Podmínka: poskytování příspěvku na živobytí déle než 6 měsíců. Se souhlasem této osoby je možné aktivizační plán vypracovat i před uplynutím této lhůty.

Obsah: stanovení postupu a časového harmonogramu plnění jednotlivých opatření, cílů.

Program individuálního motivačního postupu §20

Sestavuje ho příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi s osobou v hmotné nouzi žádající mimořádnou okamžitou pomoc. Cílem je předejít sociálnímu vyloučení.

DÁVKY

PŘÍSPĚVEK NA ŽIVOBYTÍ (PŽ) § 21 - 32

Podmínky nároku § 21 :

1. **hmotná nouze** žadatele (HN)
2. **příjem** (P) společně s příjmem společně posuzovaných osob (Posp) **nedosahuje částky na živobytí (ČŽ) $P + Posp$ nižší ČŽ**
3. příjem za předcházející 3 kalendářní měsíce nesmí být vyšší než trojnásobek životního minima osob společně posuzovaných **P nižší než $3 \times \check{Z}M/3$ měsíce**

Pokud splňuje nárok na příspěvek na živobytí více osob, poskytuje se jen jednou a to osobě, určené na základě dohody těchto osob.

Povinnost příspěvek nebo jeho část vrátit § 22::

1. přechodný stav
2. osoba nabude v krátké době soběstačnosti

Výše příspěvku na živobytí § 23:

1. **osoba samostatně posuzovaná:** rozdíl mezi částkou živobytí osoby (§ 24 odst. 1) a příjmem osoby (§ 9 odst. 2) **$P\check{Z} = \check{C}\check{Z} - P$**
2. **osoby společně posuzované:** rozdíl mezi jejich částkou na živobytí (§ 24 odst. 2) a jejich příjmem (§ 9 odst. 2) **$P\check{Z} = \check{C}\check{Z}osp - Posp$**

Částka živobytí (ČŽ) § 24

1. u **nezaopatřeného dítěte** - částka životního minima (ŽM), případně zvýšená podle § 29 (Z) **$\check{C}\check{Z} = \check{Z}M + Z$ $P\check{Z} = (\check{Z}M+Z) - P$**
2. u osob, u **kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací** (starší 65let, starobní důchodci, plně invalidní) - částka existenčního minima (ŽM) zvýšená o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem (EM), popř. zvýšenou o částky uvedené v § 26 až 31 (Z) **$\check{C}\check{Z} = EM+1/2(\check{Z}M-EM)+Z$
 $P\check{Z} = (EM+1/2(\check{Z}M-EM)+Z)-P$**
3. **ostatní osoby** - částka existenčního minima, popř. zvýšená o částky uvedené v § 25 až 31 (Z) **$\check{C}\check{Z}=EM+Z$ $P\check{Z}=(EM+Z)-P$**
4. **osoby společně posuzované** - součet částek živobytí osob všech osob společně posuzovaných **$\check{C}\check{Z}=\check{C}\check{Z}osp+Z$ $P\check{Z}=(\check{C}\check{Z}osp+Z)-Posp$**

Možnosti zvýšení částky živobytí (Z)

Snaha zvýšit si příjem vlastní prací § 25

1. osoba, která **má příjem z výdělečné činnosti** a prokazatelně se snaží využít možnosti zvýšení příjmu vlastní prací (§ 12) - částka na živobytí se zvyšuje o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem **$Z=1/2(\text{ŽM}-\text{EM})$**
2. **uchazeč o zaměstnání** - zvýšení o 30 % částky rozdílu mezi životním minimem **$Z=30\%(\text{ŽM}-\text{EM})$**
3. **uchazeč o zaměstnání** pokud se prokazatelně snaží využít **další možnosti zvýšení příjmu vlastní prací** (§ 12 odst. 2 písm. a) a c)) o dalších 20 % částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem **$Z=30\%+20\%(\text{ŽM}-\text{EM})$**

Využití majetku § 26

Nárok na zvýšení o 30 % částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem **$Z=30\%(\text{ŽM}-\text{EM})$** mají

1. 1-3 měsíc všechny osoby
2. 1-12 měsíců osoba po dobu po kterou pobírá podporu v nezaměstnanosti, rekvalifikaci, dávky nemocenského pojištění
3. od 4. měsíce osoba, která majetek
 - a) nemá
 - b) má, ale nelze ho využít ke zvýšení příjmu
 - c) má a využívá ho ke zvýšení příjmu

Pokud **nedojde k využití nemovitého** majetku **do uplynutí 3 měsíců**, **movitého** majetku do **6 měsíců**, za které osoba (i osoby společně posuzované) pobírá příspěvek na živobytí, (nejde-li o osobu pobírající podporu v nezaměstnanosti, rekvalifikaci, dávky nemocenského pojištění), považuje se osoba dle § odst. 1 písm. c) za osobu, která **není v hmotné nouzi**.

Uplatnění nároků a pohledávek § 27

Nárok na zvýšení o 20 % částky rozdílu mezi životním minimem osoby existenčním minimem **$Z=20\%(\text{ŽM}-\text{EM})$** mají osoby, které

1. nemají nároky ani pohledávky
2. prokazatelně všechny své nároky a pohledávky uplatnily

Pokud nároky a pohledávky neuplatní do 6 měsíců, za které pobírá příspěvek na živobytí (i osoby společně posuzované), považuje se za osobu, která není v hmotné nouzi (§ 3 odst. 1 písm. c)

Zvýšení příjmu u nezaopatřených dětí § 28

Pokud není využíván majetek nezaopatřeného dítěte, přestože by mohl být ve prospěch společně posuzovaných osob využíván, nebo nejsou řádně uplatněny nároky a pohledávky tohoto dítěte, nelze použít zvýšení podle § 26 nebo § 27.

Zvýšení z důvodu dietního stravování § 29

Pokud zdravotní stav osoby vyžaduje podle doporučení lékaře zvýšené náklady na dietní stravování, stanoví prováděcí právní předpis příslušnou měsíční částku podle typu diet.

Osoba hledající zaměstnání § 30

Nárok na zvýšení o částku **300 Kč** má osoba, která prokáže, že má zvýšené náklady spojené s hledáním zaměstnání (doprava, telefon, korespondence..).

Dlouhodobý stav hmotné nouze

Zvýšení o částku **600 Kč** za podmínek:

- a) jde podle vyjádření úřadu práce o osobu, která vyžaduje při zprostředkování zaměstnání zvýšenou péči a

- b) je rok nepřetržitě vedena v evidenci uchazečů a
- c) současně pobírá příspěvek na živobytí

Povinnost vrátit příspěvek na živobytí, nebo jeho část § 22:

1. osoba v hmotné nouzi, ale jedná se pouze o přechodný stav, očekávaný příjem má být poskytnut zpětně
2. osoba nabude v krátké době znovu soběstačnosti

DOPLATEK NA BYDLENÍ (DB) § 33- 35

Oprávněná osoba:

1. **vlastník, nebo nájemce** bytu, obytné místnosti, který užívá byt, je zde trvale hlášen k pobytu, pokud by po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení (ONB) byl
 - a) jeho příjem (§ 9 odst. 1) nižší, než částka živobytí P-ONB nižší ČŽ nebo
 - b) příjem společně posuzovaných osob byl nižší než částka na živobytí společně posuzovaných osob Posp - ONBosp nižší VŽosp
2. **nezletilé nezaopatřené dítě**, které je v plném přímém zaopatření ústavu nebo žije v náhradní rodinné péči a přešlo na něj vlastnictví nebo nájem bytu a nemá dostatečný majetek nebo příjem k úhradě nákladů na bydlení

Podmínky nároku:

1. nárok na příspěvek na živobytí
2. nárok příspěvek na bydlení (dávka státní sociální podpory)
3. nárok na příspěvek na živobytí nebyl přiznán z důvodu, že příjem přesáhl částku živobytí, ale nepřesáhl 1,3 násobek částky živobytí

Splňuje-li nárok více osob, přiznává se doplatek na bydlení jen jednou a to osobě určené podle dohody těchto osob.

Nárok nevznikne, pokud osoba bez vážného důvodu odmítne možnost levnějšího přiměřeného bydlení, nabídnutou nebo zprostředkovanou obcí, v níž má trvalý pobyt. Nevztahuje se to na osoby podle § 11 odst. 3 písm. a) a b), to je na osoby starší 65 let a poživatele starobního důchodu.

Odůvodněné náklady na bydlení § 34

Do odůvodněných nákladů na bydlení se započítává:

1. **nájemné** až do výše cílového nájemného (N)
2. **úhrada služeb** bezprostředně spojených s bydlením (S)
3. úhrada prokazatelně nezbytné **spotřeby energií** ve výši obvyklé v místě (E)

ONB = N + S + E

Výše doplatku na bydlení § 35

Vyplácí se za kalendářní měsíc a činí:

rozdíl mezi částkou odůvodněných nákladů na bydlení připadající kalendářní měsíc, sníženou o příspěvek na bydlení (ONB - PB) náležející za předchozí měsíc a částkou o kterou příjem (§ 9 odst. 1)

1. **osoby** zvýšený o vyplacený příspěvek na bydlení převyšuje částku živobytí osoby (P+PŽ) - ČŽ
DB = (ONB-PB) - (P+ČŽ) - ČŽ
2. **osoby a společně posuzovaných osob** zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí převyšuje částku živobytí společně posuzovaných osob (Posp+ČŽosp) - ČŽosp
DB = (ONB - PB) - (Posp+ČŽosp) - ČŽosp

MIMOŘÁDNÁ OKAMŽITÁ POMOC § 36 - 37

Podmínky nároku:

1. osoba uvedená v § 2 odst. 3 (osoba která nesplňuje podmínky hmotné nouze podle § 2 odst. 1 a 2, ale s ohledem na nedostatek finančních prostředků jí **hrozí vážná újma na zdraví**)
2. osoba uvedená v § 2 odst. 4 a 5 (postihne ji **vážná mimořádná událost** nebo jí **chybí dostatečné prostředky** na jednorázové výdaje, na úhradu nákladů spojených s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby..) **pokud je uznána za osobu v hmotné nouzi**
3. osoba uvedená v § 2 odst. 6 (**ohrožena sociálním vyloučením**) pokud je ji možno uznat **za osobu v hmotné nouzi**

Pomoc lze poskytnout pouze jedné z osob společně posuzovaných, jde-li o stav hmotné nouze podle § 2 odst. 4 (mimořádná událost)

Výše mimořádné okamžité pomoci § 37

Osobě uvedené

1. v § 2 odst. 3 se stanoví k doplnění příjmu do výše existenčního minima osoby, která není nezaopatřeným dítětem, u nezaopatřeného dítěte do výše jeho životního minima
2. v § 2 odst. 4 se stanoví s přihlédnutím k majetkovým poměrům a příjmové situaci osoby až do 15ti násobku částky životního minima jednotlivce
3. v § 2 odst. 5 písm. a) až do výše jednorázového výdaje
4. v § 2 odst. 5 písm. b) až do výše nákladů, ale součet dávek poskytnutých podle tohoto ustanovení nesmí v rámci kalendářního roku překročit 10ti násobek životního minima jednotlivce
5. v § 2 odst. 6 se stanoví jednorázově ve výši 1 000 Kč. Součet těchto dávek v kalendářním roce nesmí překročit 4 násobek životního minima jednotlivce

SPOLEČNÁ USTANOVENÍ O DÁVKÁCH

Nárok na dávku a její výplatu § 38

1. příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení - dnem splnění stanovených podmínek
2. mimořádná okamžitá pomoc - dnem nabytí právní moci rozhodnutí příslušného orgánu pomoci

Nárok na dávku - nezaniká uplynutím času

Nárok na výplatu dávky nebo její části - zaniká, není-li stanoveno jinak, uplynutím 3 let ode dne, za který dávka, nebo její část náleží

Minimální výše příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení - 50 Kč

Příjemce dávky § 40 - ten, komu byla dávka přiznána

Zvláštní příjemce § 40

- fyzická i právnická osoba
- stanoví ho orgán pomoci v hmotné nouzi a to
- v případech, kdy by se výplatou dávky příjemci nedosáhlo zamýšleného účelu
- souhlas příjemce se vyžaduje jen v případě, že příjemce nemůže dávku přijímat

Formy poskytování dávek § 42

1. Příspěvek na živobytí:
 - peněžní
 - věcná
 - peněžní i věcná

2. Dopltek na bydlení - peněžní
3. Mimořádná okamžitá pomoc:
 - peněžní
 - věcná
 - peněžní i věcná

Výplata dávek § 43

- **Příspěvek na živobytí** -v kalendářním měsíci za který náleží, v měsíčních intervalech. Při problémech s hospodařením ho lze poskytovat týdně nebo denně
- **Dopltek na bydlení** - vyplácí se měsíčně po uplynutí kalendářního měsíce, za který náleží
- **Mimořádná okamžitá pomoc** - vyplatí se bezodkladně

ORGANIZACE A ŘÍZENÍ

Organizace

1. Ministerstvo

- řídí, kontroluje, zabezpečuje, zajišťuje, správce informačního systému, metodické pokyny
- #### **2. Pověřený obecní úřad**
- příspěvek na živobytí, mimořádná okamžitá pomoc, doplatek na bydlení
 - posuzuje, zda se občan členského státu EU nestal neodůvodnitelnou zátěží systému
 - sděluje Policii ČR zjištění, že se osoba stala neodůvodnitelnou zátěží systému
 - vypracovává aktivizační plán

1. Obecní úřad s rozšířenou působností

- mimořádná okamžitá pomoc
- informace osobám v hmotné nouzi k překonání jejich okamžité nepříznivé situace
- vypracovává program individuálního motivačního postupu

Řízení

Místní příslušnost § 67

- dle trvalého pobytu
- místo zaměstnání
- bydliště

Účastníci řízení § 68- žadatel o dávku

Zahájení řízení § 69

na základě písemné žádosti

Náležitosti žádosti § 72

Vydávání rozhodnutí § 75

- dávka nebyla přiznána
- dávka byla odejmuta
- dávka byla snížena
- výplata dávky byla zastavena
- jde o přeplatek na dávce

- jde o rozhodnutí podle § 16 (neodůvodnitelná zátěž pro systém)
- jde o rozhodnutí podle § 76 odst. 3 (námitky)
- jde o rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce (§ 40 odst. 2)

Opravné prostředky

1. Krajský úřad přezkoumává:

- rozhodnutí vydaná pověřenými obecními úřady
- rozhodnutí vydaná obecními úřady s rozšířenou působností

2. Magistrát hl. města Prahy

- rozhodnutí vydaná úřady městských částí Prahy

3. Magistráty statutárních měst

- rozhodnutí úřadů městských částí statutárních měst

Náklady řízení - nese stát